

Romština pro začátečníky

korektura romské slovní zásoby: Mgr. Adéla Galová
metodika, cvičení: Mgr. Lucie Gramelová
© Lucie Gramelová

Úvodem

Romština pro začátečníky je dílem učebnice, kterou můžete používat samostatně, dílem pracovní sešit, který můžete používat spolu s jinými učebnicemi romštiny. Kniha má jedenáct lekcí a každá lekcce obsahuje kolem padesáti slovíček na jedno téma, a následně cvičení, kde si tato slovíčka můžete procvičit. Odpovědi si můžete zkontrolovat v klíči, který najdete na konci knihy. Učebnice je vhodná pro úplné začátečníky, naučí Vás základům romštiny (v evropském referenčním rámci stupeň A2), přičemž důraz je kladen na to, abyste byli schopni osvojené znalosti používat aktivně. Cvičení vedou ke snažšímu upamatování a ke schopnosti samostatně uplatnit naučená slova a také samostatně rozvíjet množství kontextů, ve kterých lze naučená slova použít. Snažili jsme se, aby cvičení byla zábavná a motivovala Vás k rychlému postupu. Jednotlivé kapitoly na sebe navazují nepřímo, nicméně každá následující kapitola počítá se znalostí slovní zásoby z kapitoly předešlé.

Romština má mnoho nářečí a v této knize si můžete osvojit základy slovenské romštiny, kterou však mluví také většina Romů na území České republiky.

Cílem tedy je, abyste se naučili aktivně používat přes pět set základních romských slov. Kniha se tedy výrazně orientuje na slovní zásobu a méně na gramatiku. Metoda je do značné míry intuitivní. Také je to metoda velmi přístupná. Pro podrobnější vhled do gramatiky doporučujeme například učebnici Romani čhib z nakladatelství Fortuna. Z téhož nakladatelství lze také objednat vynikající Romsko-český a česko-romský slovník.

Na závěr pro Vás máme jedinou radu: Vezměte tužku do ruky a pište a pište!

Přejeme Vám mnoho štěstí při studiu romštiny!

Romština pro začátečníky

1.	<i>Základní fráze a důležitá slovíčka</i>	5
2.	<i>Rodina</i>	13
3.	<i>Bydlení</i>	21
4.	<i>Věci kolem nás</i>	27
5.	<i>Číslovky</i>	33
6.	<i>Čas</i>	39
7.	<i>Otázky</i>	45
8.	<i>Přídavná jména a příslovce</i>	51
9.	<i>Jídlo a pití</i>	57
10.	<i>Příroda, zvířata</i>	63
11.	<i>Slovesa</i>	69
12.	<i>Klíč</i>	75

1. ZÁKLADNÍ FRÁZE

Lačno d'ives!	Dobrý den!
Lači rat!	Dobrou noc!
Džan Devleha!	Na shledanou! (říká ten, který zůstává)
Ačhen Devleha!	Na shledanou! (říká ten, který odchází)
T'aves bachtalo!	Měj se dobře!
Servus!	Ahoj!
Sar sal?	Jak se máš?
Sar san?	Jak se máte?
Lačhes.	Dobře.
Sar tut vičines?	Jak se jmenuješ?
Sar tut vičinen?	
Koda čačo.	To je pravda.
Pro sast'ipen.	Na zdraví!
ha/hat/he/hi	ano
na	ne
Na džanav.	Nevím.
Oda sa jekh.	To je jedno.
Kaj džas?	Kam jdeš?
Khatar tiro drom?	Kam máš namířeno?
Džav andro foros te cinkere!	Jdu do města nakupovat.
Džav pre Slovensko.	Jedu na Slovensko.
O Feris džal pre Slovensko.	Fero jede na Slovensko.
Bachtalo tiro drom!	Šťastnou cestu!
But bacht!	Hodně štěstí!
romaňi čhib	romský jazyk, romština
Romaňi čhib hiňi phari.	Romština je těžká.
Keci mol?	Kolik to stojí?
Oda but mol.	Stojí to hodně.
Man (hin) ...	Mám... (doslova Mí je...)
Nane man...	Nemám...
Nane man love.	Nemám peníze.
Hin tut...?	Máš...?
Chan Devleha!	Dobrou chuť!
Pa'ikerav.	Děkuji.
Nane vaš soske.	Není zač.
Kada bajinav.	To mě mrzí. Lituji.

Některá důležitá slovíčka

hin (nebo také hino/hiňi)	je (sponové sloveso 3.os.)
nane	není
na	ne (záporka před slovesem), s výjimkou tvaru <i>nane</i>
the	a
u	a
a'e	ale
imar	už
mek	ještě
ča, čak	jenom
savore	všechno
Joj džanel savore.	On ví všechno.
savore džene	všichni
vareso	něco

Sloveso te jel - být

me som	já jsem
tu sal	ty jsi
jov hin(o)	on je
joj hin/hiňi	ona je
amen sam	my jsme
tumen san	vy jste
jon hine	oni jsou

Pozn.1: Romská výslovnost není obtížná. Čteme, jak píšeme. Souhlásky /čh, th, kh, ph/ se vyslovují s přídechem. Hlásku /l/ čteme jako měkké slovenské /l/. Pravopisnou zvláštností je, že označujeme měkké souhlásky i v případě, že stojí před měkkým /i/.

Pozn.2: Sloveso *te jel* „být“ je nepravidelné. Jeho užití není gramaticky povinné, to znamená, že ve větě může chybět. O časování dalších sloves se dozvíte více v jedenácté lekci. Pro začátek Vám však ještě prozradíme, že romská slovesa mají tři třídy, v první osobě končí všechna na –av a infinitiv je shodný se 3.osobou jednotného čísla. V první lekci jsme například viděli *džav* „jdu“ a *džal* „jde“ ale také „jít“ nebo *džanav* „vím“ a *džanel* „ví“, ale také „vědět“.

Cvičení

1) Přiřaďte k větám vhodnou reakci.

1. Džan Devleha!	a. Andro foros.
2. Lačho d'ives!	b. Feris.
3. Pa'ikerav.	c. Lačhes.
4. Sar sal?	d. Bachtalo tiro drom!
5. Džav pre Slovensko.	e. Ha, phari hiňi.
6. Sar tut vičines?	f. Lačho d'ives!
7. Kaj džas?	g. Nane vaš soske.
8. Romaňi čhib phari?	h. Ačhen Devleha.

2) Doplňte do vět slova z nabídky.

d'ives – na – love – phari – mol – sal – drom – vičines

1. Bachtalo tiro _____ !
2. Sar tut _____ ?
3. Lačho _____ !
4. Romaňi čhib hiňi _____ .
5. Nane man _____ !
6. Keci _____ !
7. Sar _____ ?
8. _____ džanav.

3) Přeložte.

<i>Nevím.</i>	_____
<i>To je pravda.</i>	_____
<i>Šťastnou cestu!</i>	_____
<i>Jak se máte?</i>	_____
<i>Dobrý den!</i>	_____
<i>Kolik to stojí?</i>	_____
<i>Nemám peníze.</i>	_____
<i>Jdu do města nakupovat.</i>	_____
<i>Romština je těžká.</i>	_____

4) Odpovězte kladně na následující otázky.

Hin tut love?

Romaňi čhib hiňi phari?

Sar sal?

O Feris džal te cinkereľ?

Oda but mol?

5) Reagujte vhodně na uvedená tvrzení.

Keci mol?

Ačhen Devleha.

Paľikerav.

Romaňi čhib hiňi phari.

Sar tut vičines?

6) Doplňte do vět tvary slovesa *te jel*. Stejně jako v češtině také v romštině nemusí být osobní zájmeno ve větě přítomno, v následujících větách je tudíž někdy pouze naznačeno v závorce.

_____ (me) Helena.

Sar _____ (tumen)?

Amen _____ lačhes.

Romaňi čhib _____ phari.

_____ (tu) pre Slovensko?

_____ (tu) Feris?

Ha, _____ (me) Feris.

Joj _____ Ilonka.

O Lacis _____ pre Slovensko.

_____ tut love?

7) Převeďte do záporu tyto věty.

Romaňi čhib hiňi phari.

Džav andro foros.

Džanav.

Man hin love.

Amen sam lačhes.

8) Doplňte slova z nabídky do rozhovoru mezi Demčakem a Ilonkou.

Devleha – Servus! – savore – tiro – hin – foros – pre – T'aves – tumen

Demčakos: Servus, Ilonko!

Ilonka: _____ (1)!

Demčakos: Khatar _____ (2) drom?

Ilonka: Džav andro _____ (3) te cinkereľ.

Demčakos: Sar sal?

Ilonka: Lačhes. Sar san _____ (4)?

Demčakos: Amen sam _____ (5) džene lačhes.

Demčakos: Sar _____ (6) o Feris?

Ilonka: O Feris hin _____ (7) Slovensko.

Demčakos: Ta lačhes. Džan Devleha.

Ilonka: Ačhen _____ (8)! _____ (9) bachtalo!

9) Doplňte chybějící písmena v textu. Vždy chybí pouze jedno písmeno.

But b _ cht! N _ ne man l _ ve. Kh _ tar tiro dr _ m? A _ hen Devleha. Lač _ es. Sav
_ re d _ ene hine lač _ es. Pa _ ikerav. Nane _ aš so _ ke. Ka _ a ba _ inav. Pro
sas _ ipen. Sar t _ t vič _ nes? Lačho _ ives! Roma _ i čhib hi _ i phari.

! Raději si přečtete ještě jednou, co jste napsali. Nezapomněli jste, že v romštině se měkké souhlásky d', t', ň a l' označují háčkem i před měkkým „i“?

10) Spojte slova v prvním a druhém sloupci tak, aby tvořila větu.

1. Džav andro foros	a. bajinav.
2. O Feris džal	b. pre Slovensko.
3. Lačhi	c. rat.
4. Joj džanel	d. sam lačhes.
5. Amen	e. te cinkerele.
6. Kada	f. savore.
7. Nane vaš	g. soske.

11) Při jaké příležitosti použijete následující věty.

Pro sastipen!

Kada bajinav!

Bachtalo tiro drom

Chan Devleha!

Servus!

12) Která slovesa jste se naučili v první lekci?? Doplňte správně infinitiv, první a třetí osobu jednotného čísla.

	infinitiv	1.os.j.č.	3.os.j.č.
jít	_____	_____	_____
nakupovat	_____	_____	_____
vědět	_____	_____	_____
být	_____	_____	_____

litovat *te bajinel* _____ _____
děkovat *te palikerel* _____ _____

2. RODINA

e daj	matka
e dajori	maminka
o dad	otec
o dadoro	tatínek
miri daj	moje matka
miro dad	můj otec
e daj o dad	rodiče
Amari dajori bari lači.	Naše maminka je moc hodná.
Amaro dadoro baro lačo.	Náš tatínek je moc hodný.
e čhaj	dcera, romská dívka
o čhavo	syn, romský chlapec
o čhavoro	děťátko
Amari čhaj bari šukar.	Naše dcera je velmi krásná.
e phen	sestra
bari phen	starší n. nejstarší sestra (doslova „velká sestra“)
cikni phen	mladší n. nejmladší sestra (doslova „malá sestra“)
mire pheňa	moje sestry
o phral	bratr
baro phral	starší n. nejstarší bratr (doslova „velký bratr“)
cikno phral	mladší n. nejmladší bratr (doslova „malý bratr“)
mire phrala	moji bratři
e bori	snacha, nevěsta
o džamutro	zeť
e sasuj	tchyně
o sastro	tchán
e baba	babička
o papus	dědeček
o murš	muž
e džuvľi	žena
o rom	muž, manžel
e romni	žena, manželka
tiro rom	tvůj muž
tiri romni	tvoje žena
e famil'ija	rodina (velká, široká rodina)

romňaduno	ženatý
romeste	vdaná
biromňakero	svobodný
biromeskeri	svobodná
miro/miri	můj/moje
tiro/tiri	tvůj/tvoje
leskero/leskeri	jeho pro mužský rod/jeho pro ženský rod
	rod
lakero/lakeri	její pro mužský rod/její pro ženský rod
Miro baro phral kerel buŕi.	Můj starší bratr pracuje.
Miri cikňi phen phirel andre škola.	Moje mladší sestra chodí do školy.
Miro rom bare love anel khere.	Můj muž nosí domů hodně peněz.
Miri daj andre špital'a.	Moje máma je v nemocnici.
Miro dad khere.	Můj táta je doma.
Me džav ko phral.	Jdu k bratrovi.
Bešel ke miri phen.	Bydlí u mé sestry.
Keci phrala pheňa hin tut?	Kolik máš sourozenců?
Nane man phrala pheňa.	Nemám sourozence.
Phen hin man.	Mám sestru.
Les hin phen.	On má sestru.
La hin phral.	Ona má bratra.

Pozn.1: Řada romských předložek se pojí se členem mužského rodu podstatného jména, které následuje za předložkou (ke + o → ko) a tak vzniká jiný tvar předložky pro mužský rod a jiný pro ženský rod. V následujících lekcích se setkáte s předložkami: andre x andro „v, do“, pre x pro „na“, ke x ko „k“ a dalšími.

Pozn.2: Romština nemá sloveso „mít“ a vlastnické vztahy vyjadřuje opisným tvarem.

mám bratra	man hin phral	máme bratra	amen hin phral
máš bratra	tut hin phral	máte bratra	tumen hin phral
on má bratra	les hin phral	oni mají bratra	len hin phral
ona má bratra	la hin phral		

CVIČENÍ

1) Napište ženskú protějšky uvedených výrazů (podle vzoru můj bratr-moje sestra apod.).

tiro rom _____
leskero papus _____
tiro phral _____
o murš _____
miro sastro _____
baro phral _____
lakero dad _____
mire phrala _____
cikno phral _____
miro čhavo _____

2) Doplňte slova do vět.

ke – bešel – leskeri – anel – miro – kerel – rom – čhaj – cikno

1. _____ romňi bari šukar hin.
2. Miro _____ phral phirel andre škola.
3. Miro _____ kerel buťi.
4. Me džav _____ phen.
5. Miri _____ bari šukar.
6. _____ dadoro baro lačho.
7. Miri bari phen na _____ buťi, phirel andre škola.
8. Miro cikno phral kerel buťi the bare love _____ khere.
9. O Lacis _____ ko miro phral.

3) Spojte slova v prvním a v druhém sloupci tak, aby tvořila logickou větu.

1. O čhavo	a. kerel buťi.
2. Miro rom	b. hin tut?
3. Miri dajori	c. bari hin.
4. Miri faml'ija	d. bari lačhi.

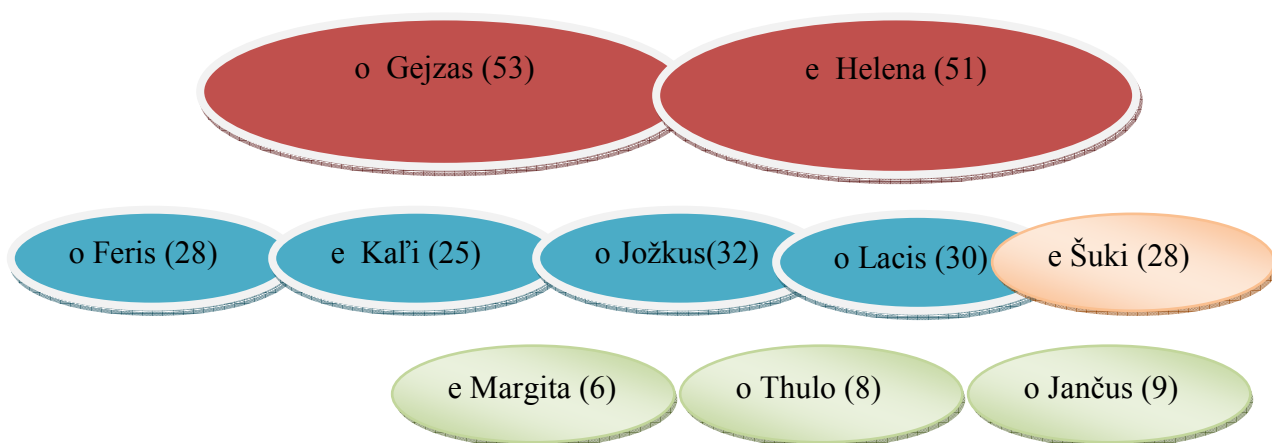
5. Keci phrala pheña

e. ke miri phen.

6. Bešel

f. phirel andre škola.

4) Nyní se podívejte na Lacovu rodinu a ve cvičení pod obrázkem doplňte kdo je kdo. U sourozenců uveďte také, zda se jedná o starší nebo mladší sourozence. V závorce je uveden věk.

Me som Lacis.

1. O Feris hin miro _____

2. E Helena hin miri _____

3. O Gejzas hin miro _____

4. E Šuki hin miri _____

5. E Margita hin miri _____

6. O Jančus hin miro _____

7. E Kal'i hin miri _____

8. O Jožkus hin miro _____

5) A nyní obráceně:

Me som Lacis.

1. Mire phrala hine _____

2. Miri daj hin _____

3. Miro dad hin _____

4. Miri čhaj hin _____

5. Mire čhave hine _____

6) Rozhodněte, zda jsou následující věty pravdivé (čačo) nebo nepravdivé (načačo).

	čačo	načačo
1. O Gejzas hin biromňakero.	☐	☐
2. O Thulo the o Jančus hine phrala.	☐	☐
3. E Šuki the e Helena hine sasuj the bori.	☐	☐
4. E Šuki hiňi biromeskeri.	☐	☐
5. E Helena hin imar baba.	☐	☐
6. E Kal'i the e Margita hine pheňa.	☐	☐

7) Z uvedených výrazů složte větu.

kerel/ rom/ but'i/ andro/ Miro/ foros

phirel/ škola/ phral/ Miro/ andre/ cikno

džav/ te/ khere/ foros/ cinkere/ Na/ andro/ som

love/ man/ Nane

dajori/ Miri/ lači/ bari

hino/ čhavo/ Miro/ phral/ šukar/ cikno

phari/ čhib/ Romaňi/ hiňi

baro/ Amaro/ dadoro/ lačo

phral/ Me/ ko/ džav

8) Spojte dvojice, které k sobě významově náleží.

1. e dajori
2. o čhavo

- a. e čhaj
- b. e džuvli

- 3. o phral
- 4. e sasuj
- 5. e baba
- 6. o murš

- c. o papus
- d. e phen
- e. o dadoro
- f. o sastro

9) Odpovězte záporně na následující otázky.

- Phrala pheňa hin tut? _____
- Tiri dajori lačhi? _____
- O čhavo hin tut? _____
- O Feris phirel andre škola? _____
- Love hin tut? _____
- Tiro dadoro andre špitaľa hin? _____
- Leskero dad hin khere? _____

! Znovu se na cvičení podívejte. Nezapomněli jste převést také přivlastňovací zájmena?

10) Označte křížkem, zda se jedná o muže nebo o ženu.

	muž	žena
phen	☐	☐
daj	☐	☐
čhavo	☐	☐
sasuj	☐	☐
baba	☐	☐
rom	☐	☐
džuvľi	☐	☐
papus	☐	☐
phral	☐	☐

! Pro pořádek raději ještě připište před každé slovo člen.

11) Převeďte věty do 1. osoby jednotného čísla.

Miro phral džal pre Slovensko.

Miro rom bare love anel khere.

Joj džal ko phral.

Miri phen phirel andre škola.

Miro rom kerel buti.

12) Převeďte věty do 3. osoby jednotného čísla.

Me bešav ke tiri phen.

Nane man phrala pheňa.

Na džanav.

Džav andro foros.

Me som Lacis.

13) Na závěr si opět uděláme přehled sloves, která jsme poznali ve druhé lekci. Doplňte infinitiv, první a třetí osobu jednotného čísla.

	<i>infinitiv</i>	<i>1.os.j.č.</i>	<i>3.os.j.č.</i>
<i>nosit</i>	_____	_____	_____
<i>bydlet</i>	_____	_____	_____
<i>pracovat</i>	_____	_____	_____
<i>chodit</i>	_____	_____	_____

3. *BYDLENÍ*

o kher
pal o kher
andro amaro kher
e bar
o kašt
o foros
baro foros
cikno foros
andro foros
o gav
andro gav
o gavoro
khere
e soba/ e cimra
e spalňa
e kupelka
e kuchňa
e pivňica
Andre pivňica grul'i hine.

e blaka
te phundravel e blaka
te bešel tel e blaka
o vudar
te phandel o vudar
o thuvalo
o dachos
pro dachos
e kleja
te phandel pre kleja
o stolkos
o skamind
paš o skamind
e lavka
bešel pre lavka

dům
za domem
v našem domě
zahrada
strom
město
velké město
malé město
ve městě, do města
vesnice
ve vsi, do vsi
vesnička
doma
pokoj
ložnice
koupelna
kuchyně
sklep
Ve sklepě máme brambory. (doslova:
Ve sklepě jsou brambory.)
okno
otevřít okno
sedět u okna
dveře
zavřít dveře
komín
střecha
na střeše
klíč
zamknout
židle
stůl
u stolu
lavice, lavička
sedět na lavičce

o haďos	postel
o pokrovcos	koberec
te bešel/ te ačhel	bydlet
o bešiben	bydliště
o atresis	adresa
Kaj ačhes?	Kde bydlíš?
Kaj bešes?	
Savi tiro atresis?	Jakou máš adresu?
Ačhav andro foros.	Bydlím ve městě.
Bešav Prahate.	Bydlím v Praze.
Andre soba hin o skamind the o stolkos.	V pokoji je stůl a židle.

Město

e špitala	nemocnice
e škola	škola
maškar o foros	centrum města
e mozi	kino
e khangeri	kostel
e sklepa	obchod
te cinkereľ andre sklepa	nakupovat v obchodě
e karčma	hosпода
o rašaj	farář, kněz
Miro phral andro foros, nane khere.	Můj bratr je ve městě, není doma.
e ul'ica	ulice
pre ul'ica	na ulici
o motoris	auto
Andro foros but motori pre ul'ica hine.	Ve městě je na ulici hodně aut.
Andro foros o luftos hin melalo.	Ve městě je vzduch špinavý.
Andro foros hin buter bu'i.	Ve městě je více práce.
Andro gav žužo luftos.	Na vesnici je vzduch čistý.

Pozn.: V této lekci se naučíme druhou osobu. Poznali jsme již dva typy sloves, a to slovesa zakončená v infinitivu na –el (například te kerel „dělat“) a –al (například te pa'al „věřit“).

te kerel	dělat	te pa'al	věřit
me kerav	já dělám	me pa'av	já věřím
tu keres	ty děláš	tu pa'as	ty věříš
jov/joj kerel	on/ona dělá	jov/joj pa'al	on věří

CVIČENÍ

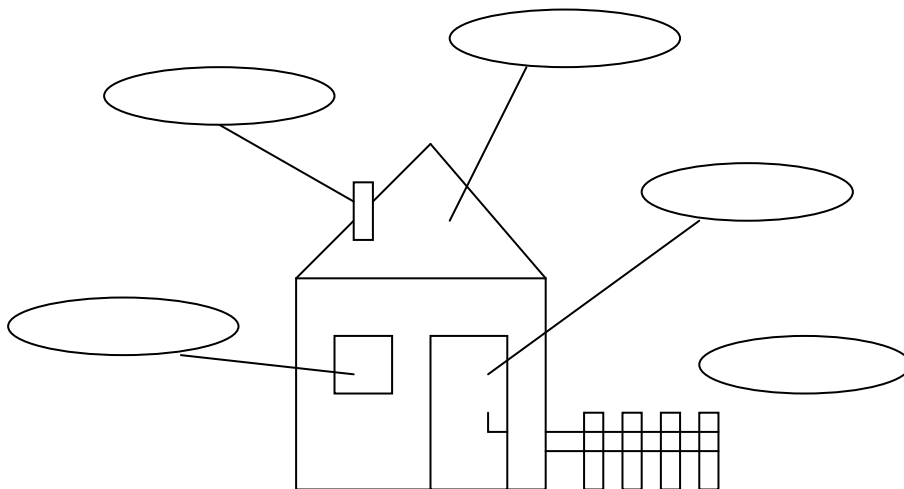
1) Které slovo se k ostatním nehodí? Označte vždy jedno slovo v každém řádku.

e škola – o skamind – e špitala – e khangeri
o stolkos – e lavka – e kleja – o skamind
e phen – e bori – e romňi – o dad
o stolkos – o skamind – o had'os – o gav
o kher – e škola – o rašaj – e khangeri
o phral – o foros – e daj – e čhaj
e kupelka – e spalňa – e kuchňa – o pokrovcos

2) Spojte pojmy, které spolu tématicky souvisejí.

1. o vudar	a. o rašaj
2. o thuvalo	b. o kašt
3. e khangeri	c. o skamind
4. o stolkos	d. o filmos
5. e sklepa	e. te cinkereľ
6. e bar	f. e kleja
7. e soba	g. o dachos
8. e mozi	h. e spalňa

3) Pojmenujte předměty na obrázku.

4) Utvořte ze slov větu.

baro/ šukar/ O kher

kher/ gav/ Amaro/ andro

bešel/ O papus/ lavka/ pre

bar/ Amari/ bari

amaro/ o skamind/ the/ kuchňa/Andre/ o stolkos/ hin

e sklepa/ the/ Andro/ hin/ foros/ e špital'a/ e škola

andro/ kher/ šukar/ Ačhav

gavoro/ cikno/ nane/ Amaro/ baro/ hino

5) Označte tato sídla číslovkami od 1 do 5 tak, abyste je seřadili od nejmenšího po největší.

o baro foros ()

o gavoro ()

o cikno foros ()

o kher ()

o baro gav ()

6) Dokončete věty.

1. Andro foros

2. Andro gav

3. Andre khangeri

4. Pro kher

5. Paš o skamind

6. Andre amari kuchňa

a. o skamind the o stolkos.

b. o stolkos the e lavka.

c. o rašaj

d. e karčma the e khangeri.

e. e špital'a the e škola.

f. o thuvalo the o dachos.

7) Odpovězte na otázky.

O rašaj andre khangeri abo¹ andre karčma hin?

¹ abo „nebo“

O kašt andro kher abo andre bar hin?

O thuvalo pro dachos abo andre kuchňa hin?

E špital'a andro gav abo andro foros hin?

E kleja andre blaka abo andro vudar hin?

O filmos andre mozi abo andre špital'a hin?

8) Odpovězte podle pravdy. (Cvičení nehleďte v klíči.)

Kaj ačhes? _____

Kher tut hin? _____

Tiro kher andro foros abo andro gav? _____

Bešes pre lavka abo pro stolkos? _____

Phires andre karčma? _____

Savi tiro atresis? _____

Bešes Prahate? _____

9) Doplňte slova z nabídky do vět.

mozi – karčma – škola – sklepa – pivňica

1. *Andre* _____ *gruľi hine.*

2. *Andre* _____ *hin šukar filmos.*

3. *O čhavo phirel andre* _____ .

4. *Miro rom phirel andre* _____ .

5. *Miri romňi džal te cinkernel andre* _____ .

10) Přiřaďte k větám správné odpovědi.

1. *Kaj ačhes?*

a. *Gruľi*

2. Ačhes andro foros abo andro gav?	b. O thuvalo
3. So hin pro dachos?	c. Na, žužo hin.
4. O had'os andre kupelka hin?	d. Andro gav.
5. So hin andre pivňica?	e. Na, o had'os andre spalňa.
6. Andro gav o luftos melalo?	f. Ačhav Prahate.

11) Rozšiřte uvedené věty o otázku v druhé osobě.

1. Ačhav Prahate. The tu _____ ?
2. Džav andro gav. The tu _____ ?
3. Kerav buti. The tu _____ ?
4. Phirav andre škola. The tu _____ ?
5. Cinkerav andro foros. The tu _____ ?
6. Bešav pro stolkos. The tu _____ ?

4. VĚCI KOLEM NÁS

Běžné věci

o vecos	věc
e kleja	klíč
o love	peníze
o bogeľaris	peněženka
e kuči	hrníček
o ľila	doklady
e momeľi	svíčka
o švabľikos	zápalka
o darunkos	dárek
šukar darunkos	pěkný dárek

Oblečení

e rokľa	sukně
e khosno	šátek
o cholov	kalhoty
o charno cholov	krátké kalhoty
o gerekos	kabát
e topanka	bota, střevíc
o sveteris	svetr
e kožuchos	kožich
o gad	košile
e staďi	klobouk
o gada (mn.č.)	šaty
paňutne gada/ plavki	plavky
o ancugos	pánský oblek
e mašľa	kravata
e kabelkica	kabelka
Andre kabelkica hin man o bogeľaris the o ľila.	V kabelce mám peněženku a doklady.
e čapka	čepice
e rukavice	rukavice
Pre mange o gad hin.	Mám na sobě košili.
Pre tuke o cholov hin	Máš na sobě kalhoty.
Pre leske e čapka hin.	On má na sobě čepici.

Pre lake e rokľa hin.

Ona má na sobě sukni.

Věci v domácnosti

o čaro	mísa
e piri	hrnec
o khoro	džbán
e roj	lžíce
e vidlička	vidlička
e čhuri	nůž
o košaris	koš
o gono	pytel
e metľa	koště
o sapuňis	mýdlo
e khosno	ručník
e perňica	peřina
o gendalos	zrcadlo
o cikno gendalos	zrcátko
e televiza	televize

Hudební nástroje

e lavuta	housle
e cimbalma	cimbál
e bugova	basa
e brača	viola
e gitara	kytara
te bašavel	hrát (na hudební nástroj)

Čtení a psaní

e kňiška	kniha
o paperis	papír
o blavajzis	tužka
o ľil	dopis
e čhib	jazyk
o lav	slovo
o lavengero	slovník
te pisinel	psát
te genel	číst

CVIČENÍ

1) V následujícím cvičení se pomíchaly hudební nástroje a kuchyňské předměty. Udělejte mezi nimi pořádek.

e lavuta – o čaro – e roj – e čhuri – e gitara – e cimbalma – e piri – e brača – e bugova – o khoro – e kuči – e vidlička

hudební nástroje

kuchyňské předměty

2) Spojte předměty, které spolu významově souvisí.

1. o sapuňis
2. e roj
3. e kleja
4. e košaris
5. o ancugos
6. e momeli
7. e lavuta
8. o blavajzis

- a. o papiris
- b. o švablikos
- c. e cimbalma
- d. e mašľa
- e. e khosno
- f. e čhuri
- g. o vudar
- h. o gono

3) O kterých předmětech z následujícího výčtu bychom mohli říci, že jsou šukar darunkos?

e kuči – e metľa – o gono – e čhuri – e kňiška – o sapuňis – o švablikos – e rokľa – e kabelkica

4) Rozdělte následující předměty podle místností, kde se nejčastěji vyskytují.

o sapuňis – e roj – o gendalos – o khosno – o had'os – o čaro – e piri – o skamind – o stolkos – e perňica

e kuchňa: _____

e spalňa: _____

e kupelka: _____

5) Které oblečení se nosí spíše v zimě (jevende) a které spíše v létě (ňilaje)?

	jevende	ňilaje
e rokľa	☐	☐
e čapka	☐	☐
o gada	☐	☐
o sveteris	☐	☐
o gerekos	☐	☐
o kožuchos	☐	☐
o gad	☐	☐
o charno cholov	☐	☐
paňutne gada	☐	☐

6) Které z těchto věcí můžeme najít v běžné dámské kabelce (kabelkica)?

e lavuta – ľila – o cholov – e metľa – cikno gendalos – e mašľa – e kleja – e čhuri

Andre kabelkica hin: _____

7) Spojte slovesa s vhodným podstatným jménem.

1. Genav	a. o ľil.
2. Džav	b. o gad.
3. Bašavav	c. pre Slovensko.
4. Pre mange hin	d. pre cimbalma.
5. Pisinav	e. e kňiška.

8) Řekněte tvrzení z předešlého cvičení o Lacovi.

1. O Lacis genel _____

2. O Lacis _____

3. O Lacis _____

4. O Lacis _____

5. O Lacis _____

9) Doplňte slova do vět.

o cholov – mozi – o skamind – buter – o bogel'aris - lavka

1. O Feris džal andre _____, sikhaven² šukar filmos.
2. Andro foros hin _____ bu'i.
3. Andre soba hin _____ the o stolkos.
4. O papus bešel pre _____ tel e blaka.
5. Pre mange hin o gad the _____.
6. Andre kabelkica hin man _____ the o l'ila.

10) Označte v každé řadě jedno slovo, které se nehodí mezi ostatní.

e kňiška – o papiris – o khoro – o lavengero
 o gendalos – o čaro – e piri – o khoro
 e čhib – e brača – e lavuta – e bugova
 o gad – o cholov – e roj – e rok'l'a

11) Doplněte následující tabulku vždy třemi slovy v každém sloupci.

přibory	strunné nástroje	zimní oblečení	psací potřeby

12) Převeďte tyto věty do 1. osoby jednotného čísla.

- Les hin e kňiška. _____
- Pre tuke o cholov hin. _____
- Lakeri famel'ija bari hin. _____
- O Feris phirel andre škola. _____
- E Ka'i bešel Prahate. _____

13) Co máte právě na sobě vy? Označte, zda jsou následující věty pro vás pravdivé (čačo) nebo nepravdivé (načačo). (Cvičení není v klíči.)

	čačo	načačo
Pre mange o cholov hin.	☐	☐
Pre mange pañutne gada hin.	☐	☐
Pre mange e rok'l'a hin.	☐	☐
Pre mange o sveteris hin.	☐	☐

² „sikhaven šukar filmos“ dávají pěkný film

Pre mange o khosno hin.

Pre mange o gad hin.

14) Dopĺíte slova podle v ýznamu.

Andre bogel'aris hin man _____ .

Andre škola o čhavo genel _____ the pisinel pro _____ .

Andro _____ hin man e perňica.

Andre _____ hin man kava.

15) Dopĺíte k uveden ým v ýraz ům vhodn á slovesa z nab ídky.

te phundravel – te phandel – te cinkernel – te bešel – te pisinel – te genel

_____ e kňiška

_____ e blaka

_____ pre kleja

_____ pro papiris

_____ pro stolkos

_____ andre sklepa

5. ČÍSLOVKY

1	jekh
2	duj
3	trin
4	štar
5	pandž
6	šov
7	efta
8	ochto
9	eña
10	deš
11	dešujekh
12	dešuduj
13	dešutrin
14	dešuštar
15	dešupandž
16	dešušov
17	dešefta
18	dešocho
19	dešeña
20	biš
21	bišthejekh
22	bištheduj
30	trianda
31	triandatthejekh
40	saranda
50	penda
60	šovardeš
70	eftavardeš
80	ochtovardeš
90	eñavardeš
100	šel
200	duj šel
500	pandž šel
1000	ezeros
2000	duj ezera
jednou	jekhvar

dvakrát	duvar
tříkrát	trival
čtyřikrát	štarval
pětkrát	pandžvar

sudé číslo	sudo čislos
liché číslo	lichos čislos
telefonní číslo	telefoňiko čislos

Pozn.1: Chceme-li mluvit o věku, tedy říci kolik je komu let, použijeme v romštině dativ. Tedy podobně jako v češtině řekneme doslova „Mně dvacet let“ neboli *Mange biš berš*. Jak už víme, romská věta nemusí obsahovat sloveso „být“ a také jej často neobsahuje. „Kolik je ti let?“ se tedy řekne *Keci tuke berš?*. Chceme-li hovořit o věku dalších osob, utvoříme dativ pomocí členu *le/ la* a koncovky *-ke*. Například: *Le Feriske trianda berš* „Ferovi je třicet let“ nebo *La Helenake biš berš* „Heleně je dvacet let“.

Pozn.2: Údaj „kolikrát“ se tvoří přidáním koncovky *-var*. Výjimku tvoří *trival* „tříkrát“ a *štarval* „čtyřikrát“.

CVIČENÍ

1) Pokračujte v číselné řadě.

1. <i>duj štar šov</i>	_____	_____
2. <i>biš trianda saranda</i>	_____	_____
3. <i>šel duj šel trin šel</i>	_____	_____
4. <i>penda šovardeš eftavardeš</i>	_____	_____
5. <i>jekh duj trin štar</i>	_____	_____
6. <i>trin šov eña</i>	_____	_____
7. <i>dešupandž dešušov dešeña</i>	_____	_____
8. <i>deš eña ochto</i>	_____	_____
9. <i>pandž deš dešupandž</i>	_____	_____

2) Vypište slovy.

12	_____
45	_____
93	_____
88	_____
211	_____
31	_____
67	_____
79	_____
17	_____
54	_____

3) O jakou číslovku se jedná?

<i>pandž šel</i>	_____	<i>eftavardeštheochto</i>	_____
<i>dešochto</i>	_____	<i>bišthešov</i>	_____
<i>dešupandž</i>	_____	<i>šovardešthepandž</i>	_____
<i>bištheduj</i>	_____	<i>triandathejekh</i>	_____

duj ezera _____ *eňavardešthetrin* _____

4) Vypočítejte tyto jednoduché příklady. Výsledek vypište slovy.

1. *štar + trin* _____

2. *pandž + šov* _____

3. *dešuduj + dešutrin* _____

4. *trianda + saranda* _____

5. *efta + ochto* _____

6. *šov + štar* _____

7. *bištheduj + šov* _____

8. *šovardeš + saranda* _____

9. *dešupandž + dešušov* _____

5) Nyní se vrátíme k Lacově rodině, se kterou jsme se seznámili ve druhé lekci. Nalistujte si obrázek a odpovězte celou větou na otázky.

Keci berš le Feriske? _____

Keci berš le Jožkuske? _____

Keci berš la Helenake? _____

Keci berš la Margitake? _____

Keci berš le Gejzaske? _____

The keci tuke berš? _____

6) Nyní se snažte plynule přečíst tato telefonní čísla.

776 039 424

605 898 696

605 217 208

603 816 509

A jaké je Vaše telefonní číslo? Zvládnete ho říci rychle romsky?

7) Označte křížkem, zda je číslo sudé nebo liché.

	<i>sudé</i>	<i>liché</i>
<i>šov</i>	☐	☐
<i>dešuduj</i>	☐	☐
<i>ochtovardešthejekh</i>	☐	☐
<i>dešupandž</i>	☐	☐
<i>bištheštar</i>	☐	☐
<i>dešeňa</i>	☐	☐
<i>triandathetrin</i>	☐	☐
<i>šel</i>	☐	☐
<i>pendathepandž</i>	☐	☐
<i>duj ezera</i>	☐	☐

8) Vynásobte dvěma.

<i>štar</i>	_____	<i>dešujekh</i>	_____
<i>triandathetrin</i>	_____	<i>efta</i>	_____
<i>penda</i>	_____	<i>pandž šel</i>	_____
<i>pandž</i>	_____	<i>ochto</i>	_____

9) Vypište slovy.

<i>2x</i>	_____	<i>1x</i>	_____
<i>1x</i>	_____	<i>3x</i>	_____
<i>7x</i>	_____	<i>9x</i>	_____
<i>4x</i>	_____	<i>50x</i>	_____
<i>10x</i>	_____	<i>100x</i>	_____

6. ČAS

o d'ives
d'ivese
sa o d'ives
e rat
raťi
adad'ives
tajsa
idž
tosara
o dilos
pro dilos
pal o dilos
kijaraťi
e jara
jarone
o ňilaj
ňilaje
o jejsos
jejsoste
o jevend
jevende
furt
akana
šoha
varekana
jekhbuter
bare berša
duje d'ivesenca
trine d'ivesenca
o d'ives
trin d'ives
o kurko
pr'aver kurko
oka kurko
oda kurko
trin kurke
o čhon
pr'aver čhon

den
ve dne
celý den
noc
v noci
dnes
zítra
včera
ráno
poledne
v poledne
odpoledne
k večeru
jaro
na jaře
léto
v létě
podzim
na podzim
zima
v zimě
pořád, stále
nyní, teď
nikdy
někdy
většinou
mnoho let
za dva dny
za tři dny
den
tři dny
týden, neděle
příští týden
minulý týden
tento týden
tři týdny
měsíc
příští měsíc

oka čhon	minulý měsíc
šov čhon	šest měsíců
berš	rok
but berš	mnoho let
oka berš	loni
sako d'ives	každý den
jepaš	půl, polovina
jepaš berš	půl roku
Kana?	Kdy?
Kanastar?	Odkdy?
Dži kana?	Do kdy?
Keci?	Jak dlouho? (ale také Kolik?)
Keci hin imar kadaj?	Jak dlouho už je tady?
Imar but.	Už dlouho.
Čino, čuno.	Krátce.
Kecivar d'iveseste/ kurkeste/ beršeste?	Kolikrát denně/ týdně/ ročně?
Jekhvar. Duvar.	Jednou. Dvakrát.
e ora, e minuta	hodina, minuta
Keci orendar?	V kolik hodin?
Jekha oratar.	V jednu hodinu.
Duje orendar.	Ve dvě hodiny
štare orendar	ve čtyři hodiny

pondzelkos/ pondzelkone	pondělí/ v pondělí
ftorkos/ ftorkone	úterý/ v úterý
streda/ stredone	středa/ ve středu
štvarťkos/ štvartkone	čtvrtek/ ve čtvrtek
paraš'ovín/ paraš'ovine	pátek/ v pátek
sombat/ sombatone	sobota/ v sobotu
kurko/ kurke	neděle/ v neděli

januaris, andro januaris	leden, v lednu
februaris, andro februaris	únor, v únoru
marcos	březen
april'is	duben
majos	květen
junis	červen
julis	červenec
augustos	srpen
septembris	září
oktobris	říjen
novembris	listopad
decembris	prosinec

Pozn.: Všimli jste si, že číslovky v některých spojeních přibírají –a (jekha) nebo –e (duje, trine,...)?

Například:

duje d'ivesenca „za dva dny“

trine d'ivesenca „za tři dny“

štare orendar „ve čtyři hodiny“

Číslovky jsou zde totiž v nepřímém pádu. Týká se to všech číslovek kromě číslovek přejatých (efta, ochto, eňa).

CVIČENÍ

1) Spojte časové výrazy, které si vzájemně odpovídají.

1. pendatheduj kurke	a. trin kurke
2. dešuduj čhon	b. jekh berš
3. eřta d'ives	c. jekh čhon
4. šov čhon	d. jepaš berš
5. trianda d'ives	e. jekh berš
6. bišthejekh d'ives	f. jekh čhon
7. štar kurke	g. jekh kurko

2) Spojte slova opačná.

1. o d'ives	a. o jevend
2. šoha	b. e rat
3. o ňilaj	c. furt
4. but	d. d'ivese
5. raři	e. čino

3) Seřad'te časové údaje od nejkratšího po nejdelší (1-6).

o kurko – jekh berš – o čhon – o d'ives – bare berša – jepaš berš

4) Pokračujte řadu slov.

<i>pondzelkos ftorkos streda</i>	_____ (1)
<i>o d'ives o kurko o čhon</i>	_____ (2)
<i>oka kurko oda kurko</i>	_____ (3)
<i>e jara o ňilaj o jejsos</i>	_____ (4)
<i>štvartkone paraš'ovine sombatone</i>	_____ (5)
<i>idž adad'ives</i>	_____ (6)
<i>jekhvar duvar trival</i>	_____ (7)
<i>jejsoste jevende jarone</i>	_____ (8)
<i>tosara pro dilos pal o dilos</i>	_____ (9)
<i>sako d'ives sako kurko</i>	_____ (10)

5) Použijte číslovky od 1 do 6, abyste seřadili následující výrazy od minulosti do budoucnosti.

adad'ives ()

pr'aver čhon ()
idž ()
oka berš ()
tajsja ()
oka čhon ()

6) Dokončete věty.

1. Kurke	a. miri romňi ke dajori.
2. Kurke the sombatone	b. trianda berš.
3. Sako d'ives	c. o papus phirel andre khangeri.
4. Le Feriske	d. o Lacis na phirel andre škola.
5. Imar duj kurke	e. o Feris kerel buti.

7) Napište, v kterém měsíci (případně v kterých měsících) lze říci následující tvrzení.

Pre mange hin rukavice the čapka _____ .

E karačoňa³ hin _____ .

O čhavo na phirel andre škola. _____ .

_____ bištheochto d'ives.

8) Napište od uvedených výrazů v prvním pádě odpověď na otázku kdy? (úterý → v úterý, podzim → na podzim)

april'is	_____	ftorkos	_____
o jejsos	_____	decembris	_____
o d'ives	_____	o jevend	_____
paraš'ovin	_____	duj ori	_____
trin ori	_____	o ňilaj	_____

9) Vypište následující časové údaje slovy.

1 x týdně _____
3 x denně _____
2 x ročně _____
4 x měsíčně _____

³ e karačoňa „vánoce“

5 x týdně _____

! Nezapomněli jste, že některé z těchto číslovek jsou nepravidelné?

10) Odpovězte na otázku uvedeným časovým údajem.

Keci orendar džas andre karčma? (20:00)

Keci orendar džas andre škola? (9:00)

Keci orendar keres bu'i? (10:00)

Keci orendar džas andre sklepa? (15:00)

11) Keci d'ivesenca? (Vypište slovy.)

za 5 dní _____

za 7 dní _____

za 10 dní _____

za 3 dny _____

7. OTÁZKY

Ko?	Kdo?
Ko oda (hin)? / K'oda hin?	Kdo je to?
Ko hin khere?	Kdo je doma?
E dajori khere.	Maminka je doma.
So?	Co?
So oda (hin)? S'oda hin?	Co je to?
So taves?	Co vaříš?
Tavav zumin.	Vařím polévku.
So tuke kampil?	Co potřebuješ? (doslova „Co je ti třeba?“)
Mange kampil love.	Potřebuju peníze. (doslova „Je mi třeba peněz“)
Kaj?	Kde?
Kaj hino?	Kde je?
Kaj džas?	Kam jdeš?
Džav andro gav.	Jdu do vsi.
Kaj ačhes?	Kde bydlíš?
Ačhav maškar o foros.	Bydlím v centru.
Kaj miri lavuta?	Kde jsou mé housle?
Khatar?	Odkud?
Me som Prahatar.	Jsem z Prahy.
Sar?	Jak?
Sar oda?	Jak to?
Sar sal?	Jak se máš?
Kana?	Kdy?
Nane man kana.	Nemám kdy.
Kanastar dži kana?	Od kdy do kdy?
Soske?	Proč?
Soske o Feris pre Slovensko?	Proč je Fero na Slovensku?
bo	protože
Bo kerel but'i odoj.	Protože tam pracuje.
Savo?	Jaký? Který?
Savi?	Jaká? Která?
Keci?	Kolik? Jak dlouho?
Keci hin imar kodoj?	Jak dlouho už je tam?
Keci džene hin odoj?	Kolik je tam lidí?
Keci mol?	Kolik to stojí?

Keci tuke berš?
Keci leske berš?
Keci lake berš?
Mange trianda berš.
Leske biš berš.
Lake biš berš.

Kolik je ti let?
Kolik je mu let?
Kolik je jí let?
Je mi třicet let.
Je mu dvacet let.
Je jí dvacet let.

CVIČENÍ

1) *Napište otázky k následujícím odpovědím.*

E Kaŕi bari ŝukar.

Pandž džene.

Ačhav andro foros.

Me džav ko phral.

Bo kerel buti.

O Feris, o Lacis the o Margita hine khere.

Lačhes.

Leske biš berš.

Mange kampil love.

2) *Uved'te následující věty do správného pořadí tak, aby tvořily rozhovor mezi Jožkem a Lacem.*

- A) *Soske tiri romňi ke sasuj?*
- B) *Lačhes. Sar sal tu? The tiri romňi?*
- C) *Sar oda? Kaj tiri romňi?*
- D) *Me som korkoro⁴ khere.*
- E) *Miri romňi hin ke peskeri⁵ dajori, ke miri sasuj.*
- F) *Imar jekh kurko.*
- G) *Servus Jožku! Sar sal?*

⁴ korkoro „sám“

⁵ peskero, peskeri „svůj, svoje“

H) Bo peskero dad, miro sastro, nasvalo. Jov hin andre špita'a. Kampel te pomožinel.

I) Keci hin imar kodoj?

Lacis: _____(1)

Jožkus: _____(2)

Lacis: _____(3)

Jožkus: _____(4)

Lacis: _____(5)

Jožkus: _____(6)

Lacis: _____(7)

Jožkus: _____(8)

Lacis: _____(9)

3) Přeložte.

Odkud jsi? _____(1)

Kam jdeš? _____(2)

Co děláš? _____(3)

Kdo jsi? _____(4)

Kudy se jde do města?⁶ _____(5)

Co potřebuješ? _____(6)

4) Nyní položte stejné otázky, ale ptejte se na Fera (o Feris).

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

⁶ Překládá se jako „Kudy jít do města?“

5) Spojte otázky a odpovědi.

1. *So taves?*
2. *Kaj bešes?*
3. *Ko hin khere?*
4. *Keci mol?*
5. *Kaj džas?*
6. *Soske o Jožkus pre Slovensko?*
7. *Khatar sal?*

- a. *Prahatar.*
- b. *Andro šukar nevo kher.*
- c. *O dadoro.*
- d. *E zumin.*
- e. *Bo kerel buči odoj.*
- f. *Oda but mol.*
- g. *Khere.*

6) Které otázky se ptají na lidi (džene) a které na věci (o vecos), případně na obojí?

	<i>džene</i>	<i>o vecos</i>
<i>so?</i>	☐	☐
<i>ko?</i>	☐	☐
<i>kaj?</i>	☐	☐
<i>keci džene?</i>	☐	☐
<i>soske?</i>	☐	☐

8. PŘÍDAVNÁ JMÉNA A PŘÍSLOVCE

baro	velký
cikno	malý
lačho	dobrý
feder	lepší
jekhfeder	nejlepší
nalačo	špatný
goreder	horší
jekhgoreder	nejhorší
d'ind'ardo	dlouhý
charno	krátký
tato	teplý, teplo
kerado	horký, horko
šilalo	studený
barvalo	bohatý
čoro	chudý
sasto	zdravý
nasvalo	nemocný
šukar	hezký
džungalo	ošklivý
terno	mladý
phuro	starý (o člověku)
nevo	nový
purano	starý (o věcech)
god'aver	chytrý, moudrý
dilino	hloupý
pharo	těžký, obtížný
thulo	tlustý
šuko	hubený
sano	štíhlý
gulo	sladký
šutlo	kyselý
kirko	hořký
londo	slaný
žužo	čistý
melalo	špinavý
bachtalo	šťastný
pharejileskero	smutný

BARVY

kalo	černý
parno	bílý
lolo	červený
želeno	zelený
šargo	žlutý
belavo	modrý
šivo	šedivý
narančuno	oranžový
ružovo	růžový
e farba	barva
Savi farba les hin?	Jakou barvu má?

Pozn.1: Přídavná jména, která jsou původní, končí a) na souhlásku a tehdy nepřechylují, například šukar b) končí na –o a v ženském rodě přechylují na –i a dochází k měkčení d, t, n, l, například *gulo* x *gul'i*, *cikno* x *cik'ni*. Přejatá přídavná jména nerozlišují rod (například *šargo* „žlutý“, ale také „žlutá“; mezi tato přídavná jména dále patří *želeno*, *belavo* nebo *šivo*).

Pozn.2: Romská věta může a nemusí obsahovat sponové sloveso „být“. Českou větu „Dědeček je starý“ tedy můžeme v romštině vyjádřit dvěma způsoby: *O papus phuro* nebo *O papus hin phuro*. Pořádek slov je poměrně volný, můžeme tudíž říci také *O papus phuro hin*.

PŘÍSLOVCE

kadaj	zde
kodoj	tam
pašes	blízko
dur	daleko
nadur	nedaleko
opre	nahoře
tele	dole
pre ľavo	vlevo
pre čači	vpravo
anglal	vpředu
palal	vzadu

CVIČENÍ

1) Doplněte do vět následující slova.

sasto – cikno – nasvali – terňi – phuro – phari – keradi – pašes – nevo

1. Amaro gavoro nane baro, _____ hino.
2. Romaňi čhib hiňi _____.
3. O papus hin _____.
4. O phral nane nasvalo, _____ hin.
5. E zumin hin _____.
6. E daj nane phuri, e daj hin mek _____.
7. Oda nane dur, oda _____.
8. O motoris nane purano, _____ hin.
8. E daj _____, andre špitaľa džal.

2) Spojte slova z levého a pravého sloupce tak, aby spojení dávala smysl a byla gramaticky správně (dbejte na ženský a mužský rod).

1. o phral	a. šilali
2. e romňi	b. kalo
3. e zumin	c. phuro
4. o papus	d. lačhi
5. o kher	e. baro
6. o rikono ⁷	f. nasvalo

3) Do následující tabulky napište opaky uvedených přídavných jmen, případně příslovcí.

dilino		sasto	
jekhfeder		pašes	
melalo		charno	
barvalo		džungalo	
thulo		kalo	
terno		nevo	
cikno		nalačho	
kerado		opre	
goreder		pre lavo	
gulo		anglal	

⁷ o rikono „pes“

4) Označte křížkem, jestli je uvedená vlastnost kladná nebo záporná.

	<i>záporná vlastnost</i>	<i>kladná vlastnost</i>
<i>dilino</i>	☐	☐
<i>šukar</i>	☐	☐
<i>žužo</i>	☐	☐
<i>nasvalo</i>	☐	☐
<i>barvalo</i>	☐	☐
<i>džungalo</i>	☐	☐
<i>god'aver</i>	☐	☐
<i>lačho</i>	☐	☐
<i>sasto</i>	☐	☐

5) Doplňte přídavné jméno nebo příslovce.

1. *Man hin love.* → *Me som* _____
2. *Mange biš berš.* → *Me som* _____
3. *O papus hin andre špita'la.* → *O papus* _____
4. *O Demčakos džanel savore.* → *O Demčakos* _____
5. *Nane man love.* → *Me som* _____
6. *Bešav kadaj, the o Lacis bešel kadaj.* → *O Lacis bešel* _____
7. *Bešav Prahate. E Šuki bešel Požomate⁸.* → *E Šuki bešel* _____

6) Napište, jakou barvu obvykle mívají následující předměty.

1. *O kašt hin* _____ .
2. *O kham hin* _____ .
3. *O papiris hin* _____ .
4. *O dachos hin* _____ .
5. *O jevend hin* _____ .
6. *O rikono hin* _____ .

7) Odpovězte na následující otázky podle vzoru:

Bešes opre? Na bešav opre, bešav tele.

⁸ Požomate „v Bratislavě“

1. *Sasto sal?*

2. *Praha hin pašes?*

3. *O motoris phirel pre lavo?*

4. *E bar hin anglal?*

5. *O luftos hin žužo?*

6. *O rikono hin parno?*

7. *Tiro rom pharejileksero?*

8. *Tiro kher baro?*

9. JÍDLA A PITÍ

o maro	chleba
o thud	mléko
o jaro	mouka
o jandro	vejce
o čhil	máslo
o žiros	sádlo, tuk
e zumin	polévka
e bokhefi	buchta, koláč
e krump'ľa/e grul'a	brambora
duj kili grul'i	dvě kila brambor
te randel grul'i	loupat brambory
o khurmin	rýže
o mas	maso
e šoldra	šunka
o ciral	tvaroh
o cukros	cukr
o lon	sůl
o papros	pepř
e lovina	pivo
e mol	víno
thard'i mol	kořalka, pálenka
e kaveja	káva
o tejos	čaj
o paňi	voda
te tavel	vařit
te pekel	péct
So taves?	Co vaříš?
Džanav te tavel.	Umím vařit.
Mušinav te cinel...	Musím koupit...
o chaben	jídlo
o pijiben	nápoj, pití
te chal	jíst
te chal rado	rád jíst
te chal narado	jíst nerad
O dadoro chal rado maro	Tatínek rád jí chleba s máslem.
the čhil.	
te pijel	pít

Maro pro skamind nane.

Na chav o mas.

Kamav te tavel zumin.

Kamav te pekel bokhe'i.

Mušinav te cinel jaro.

Nemáme nic k jídlu.

Není co dát na stůl.

Nejím maso.

Chci vařit polévku.

Chci péct buchtu.

Musím koupit mouku.

OVOCE A ZELENINA

ovocina

že'lenina

e krump'ľa/e gru'ľa

e purum

o cesnakos

e jarmin

šut'ľi jarmin

e murna

e phabaj

e jahoda

e ma'ľina

e ambrol

e khi'ľav

e citrona

ovoce

zelenina

brambora

cibule

česnek

zelí

kysané zelí

mrkev

jablko

jahoda

malina

hruška

švestka

citron

NĚKTERÁ OBLÍBENÁ ROMSKÁ JÍDLA

haluški	malé nočky z bramborového těsta, připravují se na desítky způsobů
goja	vepřové střevo plněné bramborákovým těstem
e marik'ľi	placka z mouky a vody
o holubki	zelné listy plněné mletým masem a rýží

CVIČENÍ

1) Označte, které potraviny patří mezi jídlo (chaben) a které mezi nápoje (pijiben).

	chaben	pijiben
e šoldra	☐	☐
e lovina	☐	☐
o pañi	☐	☐
o tejos	☐	☐
o maro	☐	☐
o jandro	☐	☐
e mol	☐	☐
o ciral	☐	☐

2) Které slovo se do uvedené řady nehodí?

e jarmin – o cesnakos – e phabaj – e purum
o thud – e lovina – e mol – thard'i mol
o ciral – o thud – o čhil – e zumin
e phabaj – o žiros – e ambrol – e khil'av
e papros – o lon – o cesnakos – o jaro
e malina – e jarmin – e ambrol – e khil'av

3) Doplňte do vět slova z nabídky.

lo'li – karčma – džene – murna – jaro – jandro – purum – parno – gru'li – rado -
cesnakos – randel – lovina – purum – thud

1. Kamav te pekel bokhel'i, mušnav te cinel _____ , _____

the _____ .

2. Kamav te tavel zumin, mušnav te cinel _____ , _____

the _____ .

3. E phabaj hin _____ .

4. Miro rom chal _____ mas.

5. Džav andre _____ te pijel _____ .

6. O jaro hin _____ .

7. Na kamav te _____ gru'li.

8. Me narado chav _____ the _____ .

9. Kampel te cinel efa kili gru'li, bo sam dešuduj _____ khere.

4) Přiřaďte k potravinám jednu ze čtyř chutí (gulo „sladký“, šutlo „kyselý“, kirko „hořký“, londo „slaný“).

<i>e bokhe'i</i>	_____
<i>e lovina</i>	_____
<i>e jarmin</i>	_____
<i>e zumin</i>	_____
<i>e ambrol</i>	_____
<i>o ciral</i>	_____
<i>e kaveja</i>	_____
<i>e citrona</i>	_____
<i>e murna</i>	_____

Nyní přepište cvičení podle uvedeného vzoru, dbejte na rod podstatných jmen. E bokhe'i hin gul'i.

5) Označte křížkem, zda jsou uvedené potraviny ovoce (ovocina) nebo zelenina (žel'enina).

	<i>ovocina</i>	<i>žel'enina</i>
<i>e phabaj</i>	☐	☐
<i>e citrona</i>	☐	☐
<i>e khi'av</i>	☐	☐
<i>e jarmin</i>	☐	☐
<i>e purum</i>	☐	☐
<i>e murna</i>	☐	☐
<i>e jahoda</i>	☐	☐
<i>e mal'ina</i>	☐	☐
<i>e gru'a</i>	☐	☐

6) Přečtete si pozorně barvy v předešlé lekci a doplňte k následujícím potravinám jejich barvu.

1. O jaro hin _____ .
2. E murna hin _____ .
3. E citrona hin _____ .

4. E kaveja hin _____ .
5. E jahoda hin _____ .
6. O thud hin _____ .
7. E ambrol hin _____ .

! Nezapomněli jste, které barvy v ženském rodě nepřechylují na –i?

7) Která věta v pravém sloupci je logickým vyústěním věty v levém sloupci?

1. Chav but.	a. Chav ča ovocina the želenina.
2. Kamav te tavel zumin.	b. Maro pro skamind nane.
3. Kamav te pekel bokhel'i.	c. Mušinav te cinel grul'i.
4. Na chav mas.	d. Me som thulo.
5. Nane amen love.	e. Mušinav te cinel jaro.

8) Které z uvedených nápojů jsou alkoholické (mat'ariben) a které nikoliv (nane mat'ariben)?

	mat'ariben	nane mat'ariben
o tejos	☐	☐
e kaveja	☐	☐
thard'i mol	☐	☐
e lovina	☐	☐
e mol	☐	☐
o paňi	☐	☐

9) Zapamatovali jste si, z čeho se dělají tato romská jídla?

1. haluški	a. paňi the jaro
2. goja	b. grul'i the jaro
3. o holubki	c. goja, grul'i, lon, papros, cesnakos, jaro
4. e marikl'i	d. jarmin, mas, khurmin

10) Doplňte podstatná jména ke slovesům.

grul'i – zumin – bokhel'i – lovina – šoldra

- te randel _____
- te pijel _____
- te chal _____
- te tavel _____
- te pekel _____

10. PŘÍRODA, ZVÍŘATA

e lulud'i	rostlina
o kašt	dřevo, strom
bare kašta	hodně stromů
o bur	keř
o veš	les
paš o veš	u lesa
e čar	tráva
e ma'la	pole, louka
pre ma'la	na poli
o viragos	květina
o heďos	kopec, hora
o paňi	voda
paš o paňi	u vody
o phuv	země
o luftos	vzduch
o bar	kámen
pro bar	na kameni
e prajtin	list
o jiv	sníh
e chundrul	houba
te džal chundrulenge	chodit na houby
e len	řeka (nebo potok)
o kham	slunce
e čercheň	hvězda
e jag	ohněň
o žviroš	zvíře
o rikono	pes
e mačka	kočka
o graj	kůň
o balo	vepř, prase
e bakri	ovce
e gurumňi	kráva
e kachňi	slepice
o mačho	ryba
o sap	had
o čiriklo	pták
e žamba	žába

o ruv

vlk

POČASÍ

del brišind
del jiv
del kham
baro šil (hin)
baro tato (hin)

prší
sněží
svítí sluničko
je velká zima
je velmi teplo

CVIČENÍ

1) Kde žijí následující zvířátka?

1. o čiriklo
2. o sap
3. o mačho
4. e žamba
5. e bakri

- a. pro bar
- b. paš o paňi
- c. andro paňi
- d. andro luftos
- e. pre maľa

2) Co nám dávají zvířátka?

1. e gurumňi
2. e bakri
3. o čiriklo
4. e kachňi
5. o balo

- a. o mas, o žiros
- b. o jandro
- c. o mas, o thud
- d. giľavel⁹ šukares
- e. o sveteris

3) Která zvířata už znáte? Vypište si je.

4) Jaké počasí je typické pro následující roční období?

1. Jejsoste
2. Ňilaje
3. Jarone
4. Jevende

- a. del jiv, baro šil hin
- b. del brišind, nane baro tato
- c. tato hin, del kham, del brišind
- d. del kham

5) Označte křížkem, zda jsou uvedené výrazy rostliny (lulud'i) nebo zvířata (žviros).

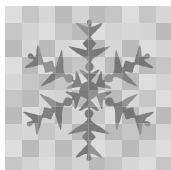
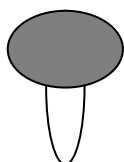
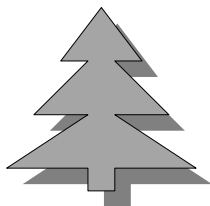
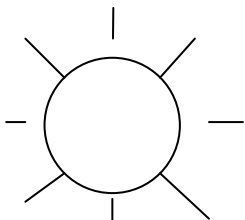
	<i>lulud'i</i>	<i>žviros</i>
<i>o čiriklo</i>	☐	☐
<i>o mačho</i>	☐	☐
<i>e chundrul</i>	☐	☐
<i>e grasňi</i>	☐	☐
<i>e žamba</i>	☐	☐
<i>o kašt</i>	☐	☐
<i>e čar</i>	☐	☐

⁹ giľavel „zpívat, on/ona zpívá“

e prajtin

o bur

6) Pojmenujte následující obrázky.

7) Která tvrzení (případně pojmy) si spojujeme spíše s městem „o foros“ a která s vesnicí „o gav“?

žužo luftos

o foros

o gav

bare motori

e škola the e špital'a

o balo, e bakri, e gurumñi

nane sklepa

bare kašta

8) Která z uvedených tvrzení jsou pravdivá (čačo) nebo nepravdivá (načačo)?

1. O kham hin želeno.

čačo

načačo

2. O čiriklo dživel¹⁰ andro pañi.

3. Andro veš bare kašta.

4. O jiv hin parno.

5. Ňilaje del jiv.

6. Jevende džav chundrulenge.

¹⁰ dživel „žít, on/ona žije“

9) Nepravdivé výroky z předešlého cvičení uveďte na pravou míru.

11. SLOVESA

te kerel	dělat
te sovel	spát
te phirel	chodit, jezdit
te džal	jít, jet
te dikhel	vidět, dívat se
te šunel	slyšet, poslouchat
te rodel	hledat
te del	dát (komu co)
te thovel	dát, položit
te užarel	čekat
te chal	jíst
te pijel	pít
te dživel	žít
te merel	zemřít
te bešel	sedět, bydlet
te ačhel	zůstat, bydlet
te phenel	řící
te phenel čačipen	mluvit/ říkat pravdu
te vakernel	mluvit
te phučel	ptát se
te pa'al	věřit
te pa'al Devles	věřit v Boha
te phundravel	otevřít
te phandel	zavřít
te kerel bu'ri	pracovat
te cinel	koupit
te cinkernel	nakupovat
te bikenel	prodat
te bikenkerel	prodávat
te džanel	umět, vědět, znát
te pisinel	psát
te pisinel o'il	psát dopis
te genel	číst
te genel e kniška	číst knížku
te kreslinel pro papiris	kreslit na papír
te bašavel	hrát (na hudební nástroj)
te bašavel pre lavuta	hrát na housle
te bašavel pre cimbalma	hrát na cimbál

te gi'avel	zpívat
te khelel	tančit
te tavel	vařit
te pratinel	uklízet
te ližinel	lyžovat
te plavinel	plavat
te rovel	plakat
te asal	smát se
te chochavel	lhát
Soske chochaves?	Proč lžeš?
te mušinel	muset
te zarodel (love)	vydělávat peníze
Keci love zarodes?	Kolik vyděláváš peněz?
te džal	jít
te avel	přijít
te kamel	chtít, přát si, mít rád
Kamav...	Já bych rád...
Me tut kamav.	Mám tě rád.

Pozn.1:

Přítomný čas

te kerel „dělat“		te asal „smát se“	
me kerav	amen keras	me asav	amen asas
tu keres	tumen keren	tu asas	tumen asan
jov kerel	jon keren	jov asal	jon asan

Pozn.2: Zápor se tvoří pomocí částice *na*:

Khere hino the na kerel nič.	Je doma a nic nedělá.
Me na pa'av!	Nevěřím!

Pozn.3: K zesílení významu slovesa se užívá příslovce *bares* „hodně, velmi“.

CVIČENÍ

1) Spojte slovesa s opačným významem.

1. te binkerel	a. te kerel buři
2. te phundravel	b. te phenel čačipen
3. te rovel	c. te asal
4. te sovel	d. te cinkernel
5. te dživel	e. te phandel
6. te chochavel	f. te merel

2) Spojte slovesa, která spolu významově souvisí.

1. te chal	a. te vakernel
2. te kerel buři	b. te zarodel
3. te džal	c. te khelel
4. te giřavel	d. te bařavel pre lavuta
5. te bařavel pre cimbalma	e. te phirel
6. te cinel	f. te pijel
7. te phenel	g. te cinkernel

3) Dopřete ke slovesu vhodné podstatné jméno z nabídky.

pre lavuta – love – zumin – andro foros – buři – e blaka – e kleja

1. te tavel _____
2. te rodel _____
3. te kerel _____
4. te džal _____
5. te zarodel _____
6. te phundravel _____
7. te bařavel _____

4) S jakým místem jsou spojeny následující činnosti?

1. te tavel	a. e spalňa
2. te sovel	b. e karčma
3. te cinkernel	c. e kuchňa
4. te pisinel u te genel	d. o sudos ¹¹
5. te pijel u te chal	e. e sklepa
6. te phenel čačipen	f. e škola

¹¹ o sudos „soud“, u soudu „andro sudos“

5) Na základě předchozího cvičení vytvořte věty podle následujícího vzoru.
Me tavav andre kuchňa.

6) S jakým předmětem jsou spojeny následující činnosti?

1. te genel	a. o papiris
2. te pisinel	b. e kuči
3. te pijel	c. o kher
4. te phandel	d. e kňiška
5. te sovel	e. o had'os
6. te chal	f. e roj
7. te ačhel/te bešel	g. e kleja

7) Dokončete logicky následující věty.

Rodav e kleja,	bo kamav te džanel čačipen.
Kerav buři,	bo kamav te jel sasto.
Džav andro foros,	bo kamav te cinkernel.
Na chav,	bo kamav te džanel savore.
Mušinav te bikenel motoris,	bo mušinav te zarodel love.
Phučav,	bo na kamav te jel thuli.
Phiral andre škola,	bo mušinav te phundravel o vudar.
Chav jarmin,	bo nane man love.

8) Odpovězte na otázky podle pravdy v první osobě jednotného čísla.

- Džanes te tavel? _____
- Kames te chal? _____
- Zarodes bare love? _____
- Soske keres buři? _____
- Džanes te khelel? _____
- Başaves pre lavuta? _____
- Soves but? _____
- Ačhes andro gav? _____

9) Nyní vytvořte otázky pro následující odpovědi.

_____ *Ha, phirav andre škola sako d'ives.*
_____ *E Helena gil'avel.*
_____ *Na, asav.*
_____ *Bikenav gru'li.*
_____ *Rodav e kleja.*

10) Spojte otázky a odpovědi.

1. Soske na chas?	a. Ha, me na chochavav šoha.
2. Kaj bašaves pre lavuta	b. Bo nane so te chal.
3. Kaj soves?	c. Pro had'os.
4. Keci love zarodel tiro rom?	d. Me na džanav, na phučav.
5. Soske tiro phral pre Slovensko?	e. Andre karčma. Kamav te zarodel love.
6. Phenes furt čačipen?	f. Bo leskeri romňi odoj.

11) Odpovězte podle pravdy na následující otázky. (Výsledky cvičení nenajdete v klíči.)

Keci tuke berš?

_____ *Kaj ačhes? Andro gav? Andro foros?*

_____ *Sar sal?*

_____ *So taves adad'ives?*

_____ *Keci džene hin khere?*

_____ *Pa'as Devles?*

12) Odpovězte ve správné osobě (podle smyslu věty), v kterém ročním období obvykle děláme následující činnosti nebo se dějí uvedené jevy.

1. *Kana džas chundrulenge?*

_____ *2. Kana keras karačoňa?¹²*

_____ ¹² *kerel karačoňa „slavit vánoce“*

3. *Kana ližines?*

4. *Kana plavinas andro len?*

5. *Kana del brišind?*

6. *Kana del jiv?*

KLÍČ

1.lekce

1) 1a, 2f, 3g, 4c, 5d, 6b, 7a, 8e; 2) 1. drom, 2. vičines, 3. d'ives, 4. phari, 5. love, 6. mol, 7. sal, 8. na; 3) Na džanav. Koda čačo. Bachtalo tiro drom! Sar san? Lačo d'ives! Keci mol? Nane man love. Džav andro foros te cinkerele. Romaňi čhib hin/hiňi phari. 4) Man hin love. Ha, romaňi čhib hiňi phari. Lačhes. Ha, o Feris džal te cinkerele. Ha, oda but mol. 5) Oda but mol, Džan Devleha. Nane vaš soske. Koda čačo/ Na džanav. Poslední otázku zodpoví každý sám. 6) Me som Helena. Sar san tumen? Amen sam lačhes. Romaňi čhib hin/hiňi phari. Tu sal pre Slovensko? Tu sal Feris? Ha, me som Feris. Joj hin/hiňi Ilonka. O Lacis hin pre Slovesko. Hin tut love? 7) Romaňi čhib nane phari. Na džav andro foros. Na džanav. Nane man love. Amen na sam lačhes. 8) 1. Servus, 2. tiro, 3. foros, 4. tumen, 5. savore, 6. hin, 7. pre, 8. Devleha, 9. T'aves 9) But bacht! Nane man love. Khatar tiro drom? Ačhen Devleha. Lačhes. Savore džene hine lačhes. Pařikerav. Nane vaš soske. Kada bajinav. Pro sast'ipen. Sar tut vičines? Lačo d'ives! Romaňi čhib hiňi phari. 10) 1e, 2b, 3c, 4f, 5d, 6a, 7g 11) přípitek, vyjádření lítosti, přání šťastné cesty, při jídle, pozdrav, při ukládání se ke spánku 12) vědět - te džal - me džav - jov džal, nakupovat - te cinkerele - me cinkerele - jov cinkerele, vědět - te džanel - me džanav - jov džanel, být - te jel - me som - jov hin/hino, litovat - te bajinel - me bajinav - jov bajinel, děkovat - te pařikerel - me pařikerav - jov pařikerel

2.lekce

1) tiri romňi, leskeri baba, tiri phen, e džuvľi, miri sasuj, bari phen, lakeri daj, tire pheňa, cikňi phen, miri čhaj 2) 1. Leskeri, 2. cikno, 3. rom, 4. ke, 5. čhaj, 6. Miro, 7. kerel, 8. 3) 1f, 2a, 3d, 4c, 5b, 6e 4) 1. cikno phral, 2. daj, 3. dad, 4. romňi, 5. čhaj, 6. čhavo, 7. cikňi phen, 8. baro phral 5) 1. o Feris, e Kal'i, o Jožkus, 2. e Helena, 3. o Gejzas, 4. e Margita, 5. o Thulo the o Jančus 6) čačo: 2, 3, 5; načačo: 1, 4, 6; 7) Miro rom kerel buťi andro foros. Miro cikno phral phirele andre škola. Na som khere, džav andro foros te cinkerele. Nane man love. Miri dajori bari lačhi. Miro cikno phral hino šukar čhavo. Romaňi čhib hiňi phari. Amaro dadoro baro lačo. Me džav ko phral. 8) 1e, 2a, 3d, 4f, 5c, 6b 9) Nane man phrala pheňa. Miri dajori nane lačhi. Nane man čhavo. O Feris na phirele andre škola. Nane man love. Miro dadoro nane andre špitaľa. Leskero dad nane andre khere. 10) muži: o čhavo, o rom, o papus, o phral; ženy: e phen, e daj, e sasuj, e baba 11) Me džav pre Slovensko. Me anav bare love khere. Me džav ko phral. Me phirele andre špitaľa. Me kerav buťi. 12) Bešel ke tiri phen. Nane les phrala pheňa. Na džanel. Džal andro foros. Jov hin Lacis. 13) nosit -

te anel – me anav – jov anel, bydlet – te bešel – me bešav – jov bešel, pracovat – te kerel but'i – me kerav but'i – jov kerel but'i, chodit – phirel – me phirav – jov phirel

3. lekce

1) o skamind, e kleja, o dad, o gav, o rašaj, o foros, o pokrovcos 2) 1f, 2g, 3a, 4c, 5e, 6b, 7h, 8d 3) zleva: e blaka, o thuvalo, o dachos, o vudar, e bar 4) O kher baro, šukar. Amaro kher andro gav. O papus bešel pre lavka. Amaro bar baro. Andre amari kuchňa hin o skamind the o stolkos. Andro foros e špital'a, e škola the e sklepa. Ačhav andro šukar kher. Amaro gavoro nane baro, cikno hino. 5) 5, 2, 4, 1, 3 6) 1e, 2d, 3c, 4f, 5b, 6a 7) O rašaj andre khangeri hin. O kašt andre bar hin. O thuvalo pro dachos hin. E špital'a andro foros hin. E kleja andro vudar hin. O films andre mozi hin. 9) 1. pivňica, 2. mozi, 3. škola, 4. karčma, 5. sklepa 10) 1f, 2d, 3b, 4e, 5a, 6c 11) 1. The tu ačhes Prahate?, 2. The tu džas andro gav?, 3. The tu keres but'i?, 4. The tu phires andre škola?, 5. The tu cinkeres andro foros?, 6. The tu bešes pro stolkos?

4. lekce

1) hudební nástroje: e lavuta, e gitara, e cimbalma, e brača, e bugova; kuchyňské předměty: o čaro, e roj, e čhuri, e piri, o khoro, e kuči, e vidlička 2) 1e, 2f, 3g, 4h, 5d, 6b, 7c, 8a 3) E kuči, e kniška, e kabelkica, e rokľa hin šukar darunkos. 4) e kuchňa: e roj, o čaro, e piri, o skamind, o stolkos; e spalňa: o haďos, e perňica; e kupekla: o sapuňis, o gendalos, o khosno 5) jevende: e čapka, o sveteris, o gerekos, o kožuchos; ňilaje: e rokľa, o gada, o gad, o charno cholov, paňutne gada 6) Andre kabelkica hin o ľila, o cikno gendalos, e kleja, o bogeľaris. 7) 1e, 2c, 3d, 4b, 5a 8) 1. O Lacis genel e kniška. 2. O Lacis džal pre Slovensko. 3. O Lacis bašavel pre cimbalma. 4. Pre leske hin o gad. 5. O Lacis pisinel o ľil. 9) 1. mozi, 2. buter, 3. o skamind, 4. lavka, 5. o cholov, 6. o bogeľaris 10) o khoro, o gendalos, e čhib, e roj 11) přibory: e čhuri, e roj, e vidlička; strunné nástroje: e lavuta, e gitara, e bugova; zimní oblečení: e čapka, e rukavice, e kožuchos; psací potřeby: o papiris, o blavajzis, o ľil 12) Man hin e kniška. Pre mange o cholov hin. Miro famel'ija bari hin. Me phirav andre škola. Me bešav Prahate. 14) love, e kniška, papiris, haďos, kuči 15) první sloupec: te genel, te phandel, te bešel; druhý sloupec: te phundravel, te pisinel, te cinkereľ

5. lekce

1) 1. ochto, deš, 2. penda, šovardeš, 3. štar šel, pandž šel, 4. ochotvardeš, eňavardeš, 5. pandž, šov, 6. dešuduj, dešupandž 7. dešocho, dešeňa, 8. eфта, šov, 9. biš, bišthepandž 2) dešuduj, sarandathepandž, eňavardešthetrin, ochtovardeštheochto, duj šel dešujekh, triandathejekh, šovardešthešov, eftarvardešthepandž, dešefta, pendatheštar 3) první sloupec: 500, 18, 15, 21, 2000; druhý sloupec: 78, 26, 65, 31,

93 4) 1. efa, 2. dešujekh, 3. bišthepandž, 4. eftavardeš, 5. dešupandž, 6. deš, 7. bištheochto, 8. šel, 9. triandathejekh 5) Le Feriske bištheochto berš. Le Jožkuske triandathejekh berš. La Helenake pendathejekh berš. La Margitake šov berš. Le Gejzaske pendathettrin berš. 7) sudo čislos: šov, dešuduj, bištheštar, šel, duj ezera; lichos čislos: ochtovardešthejekh, dešupandž, dešeña, triandathettrin, pendathefta 8) první sloupec: ochto, šovardešthešov, šel, deš; druhý sloupec: bištheduj, dešuštar, ezeros, dešušov 9) první sloupec: duvar, jekhvar, eftavar, štarval, dešvar; druhý sloupec: jekhvar, trival, eňavar, pendavar, šelvar

6. lekce

1) 1b/e, 2 b/e, 3g, 4d, 5 c/f, 6a, 7 c/f 2) 1b, 2c, 3a, 4e, 5d 3) 1. o d'ives, 2. o kurko, 3. o čhon, 4. jepaš berš, 5. jekh berš, 6. bare berša 4) 1. štvartkos, 2. o berš, 3. pr'aver kurko, 4. o jevend, 5. kurke, 6. tajsa, 7. štarval, 8. ňilaje, 9. kijarači, 10. čhon 5) pořadí je 4-6-3-1-5-2 6) 1c, 2d, 3e, 4b, 5a 7) Pre mange hin rukavice the čapka andro januaris. E karačoňa hin andro decembris. O čhavo na phirel andre škola andro julis the augustos. Andro februaris bištheochto d'ives. 8) první sloupec: andro april'is, jejsoste, d'ivese, paraš'ovine, trine orendar; druhý sloupec: ftorkone, andro decembris, jevende, duje orendar, ňilaje 9) jekhvar kurkeste, trinval d'iveseste, duvar beršeste, štarval čhoneste, pandžvar kurkeste 10) Džav andre karčma ochto orendar. Džav andre škola eňa orendar. Kerav buči deše orendar. Džav andre sklepa trine orendar. 11) pandže d'ivesenca, efa d'ivesenca, deše d'ivesenca, trine d'ivesenca

7. lekce

1) Savi hin e Kal'i?; Keci džene hin odój?; Kaj ačhes?; Kaj džas?; Soske o Feris andro foros? Ko hin khere?; Sar sal?; Keci leske berš?; So tuke kempel? 2) 1. G, 2. B, 3. D, 4. C, 5. E, 6. A, 7. H, 8. I, 9. F 3) Khatar sal?; Kaj džas?; So keres?; Ko sal?; Khatar te džal andro foros?; So tuke kempel? 4) Khatar hin o Feris?; Kaj džal o Feris?; So kerel o Feris?; Ko hin o Feris?; Khatar džal o Feris andro foros?; So kempel le Feriske? 5) 1d, 2b, 3c, 4f, 5g, 6e 6) džene: ko?, kaj? keci džene? soske?; o vecos: so? kaj? soske?

8. lekce

1) 1. cikno, 2. phari, 3. phuro, 4. sasto, 5. keradži, 6. terňi, 7. nevo, 8. pašes, 9. nasvali 2) 1f, 2d, 3a, 4c, 5e, 6b 3) první sloupec: god'aver, jekhgoreder, žužo, čoro, šuko/sano, phuro, baro, šilalo, feder, kirko; druhý sloupec: nasvalo, dur, d'ind'ardo, šukar, parno, purano, lačo, tele pre čači, palal 4) záporné: dilino, nasvalo, džungalo; kladné: šukar, žužo, barvalo, god'aver, lačo, sasto 5) 1. barvalo, 2. terno, 3. nasvalo, 4. god'aver, 5. čoro, 6. pašes, 7. nadur 6) 1. zeleno, 2. šargo, 3. parno, 4. lolo, 5. parno, 6. parno, kalo, šivo 7) 1. Na som sasto, som nasvalo. 2. Praha nane pašes, Praha dur hin. 3. O motoris na phirel pre l'avo, phirel pre čači. 4. E bar nane

anglal, palal hin. 5. O luftos nane žužo, melalo hin. 6. O rikono nane parno, kalo hin. 7. Miro rom nane pharejileskero, bachtalo hin. 8. Miro kher nane baro, cikno hin.

9. lekce

1) chaben: e šoldra, o maro, o jandro, o ciral, e gruľa; pijiben: e lovina, o paňi, o tejos, e mol 2) e phabaj, o thud, e zumin, o žiros, o jaro, e jarmin 3) 1. Kamav te pekel bohkeľi, mušinav te cinel jaro, jandro the thud. 2. Kamav te tavel zumin, mušinav te cinel gruľi, murna, purum. 3. E phabaj hin loľi. 4. Miro rom chal rado mas. 5. Džav andre karčma te pijel lovina. 6. O jaro hin parno. 7. Na kamav te randel gruľi. 8. Me narado chav purum the cesnakos. 9. Kampil te cinel efta kili gruľi, bo sam dešuduj džene khere. 4) Uvádíme zde, až celé věty: E bokheľi hin guľi. E lovina hin kirki. E jarmin hin šutľi. E zumin hin lond'i. E ambrol hin guľi. O ciral hin šutlo. E kaveja hin kirki. E citrona hin šutľi. E murna hin guľi. 5) ovocina: e phabaj, e citrona, e khiľav, e jahoda, e maľina; žel'enina: e jarmin, e purum, e murna, e gruľa 6) 1. parno, 2. loľi, 3. šargo, 4. kaľi, 5. loľi, 6. parno, 7. šargo 7) 1d, 2c, 3e, 4a, 5b 8) maťariben: thard'i mol, e lovina, e mol, nane maťariben: o tejos, e kaveja, o paňi 9) 1b, 2c, 3d, 4a 10) te randel gruľi, te pijel lovina, te chal šoldra, te tavel zumin, te pekel bokheľi

10. lekce

1) 1d, 2a, 3c, 4b, 5e 2) 1c, 2e, 3d, 4b, 5a 3) kontrola podle předešlé strany 4) 1b, 2d, 3c, 4a 5) lulud'i: e chundrul, o kašt, e čar, e prajtin, e bur; žviros: o čiriklo, o mačho, e grasňi, e žamba 6) první řádek: o kham, o kašt, e prajtin; druhý řádek: e chundrul, o jiv, e čercheň 7) o foros: bare motori, e škola the e špital'a; o gav: žužo luftos; o balo, e bakri...; nane sklepa, bare kašta 8) čačo: 3, 4; načačo: 1, 2, 5, 6 9) O kham hin šargo. O čiriklo dživel andro luftos. Ňilaje na del jiv/ Jevende del jiv/ Ňilaje del kham. Jejsoste džav chundrulenge.

11. lekce

1) 1d, 2e, 3c, 4a, 5f, 6b 2) 1f, 2b, 3e, 4c, 5d, 6g, 7a 3) 1. zumin, 2. e kleja, 3. buťi, 4. andro foros, 5. love, 6. e blaka, 7. pre lavuta 4) 1c, 2a, 3c, 4f, 5b, 6d 5) Me sovav andre spalňa. Me cinkerav andre sklepa. Me pisinav andre škola. Me pijav andre karčma. Me phenav čačipen andro sudos. 6) 1d, 2a, 3b, 4g, 5e, 6f, 7c 7) 1g, 2e, 3c, 4f, 5h, 6a, 7d, 8b 8) 1. Džanav/ Na džanav. 2. Kamav te chal/Na kamav te chal. 3. Zarodav bare love/ Na zarodav... 4. Bo mušinav te zarodel love/Bo kampil love. 5. Džanav/Na džanav. 6. Bašavav pre lavuta/Na bašavav. 7. Sovav but/ Na sovav but. 8. Ačhav andro gav/andro foros. 9) Phires andre škola sako d'ives? Ko gil'avel?/So kerel e Helena? Roves? So bikenes? So rodes? 10) 1b, 2e, 3c, 4d, 5f, 6a 11) 1. Džav chundrulenge jejsoste. 2. Keras karačoňa jevende. 3. Ližinav jevende. 4. Plavinas andro len Ňilaje. 5. Jarone the jejsoste del brišind. 6. Jevende del jiv.

